

TT-58119

Sait Faik Abasıyanık

1906-1954

Sait Faik Abasıyanık ve...

“Sinağrit Baba”

“Dünya değişiyor dostlarım. Günün birinde gökyüzünde güz mevsiminde artık esmer lekeler göremeyeceksiniz. Günün birinde yol kenarlarında toprak anamızın koyu yeşil saçlarını da göremeyeceksiniz. Bizim için değil ama, çocuklar sizin için kötü olacak. Biz kuşları ve yeşillikleri çok gördük. Sizin için kötü olacak. Benden hikayesi.”

Burgazada’sının yandığı haberini duyduğum zaman aklıma ilk Sait Faik’in yukarıdaki tümceleri geldi. Kendisi bu adayla özleşmiş, ölümünden sonra da evi, annesi tarafından, 1964 yılında müzeye çevrilmiştir. Çevre bilincinin, ekolojik çalışmaların dünya gündemine bu denli yerleşmediği günlerde, bundan 51 yıl önce, bizleri uyarmış olan yazarın, adanın yanmasından dolayı en büyük acıyı duyumsadığına inanıyorum.

Türk edebiyatında, öykü dalında çok ayrı bir yeri olduğunu düşündüğüm Sait Faik için “En büyük özelliği nedir?” diye soracak olursanız, hiç kuşku duymadan “Yazarın öykülerimize getirmiş olduğu yenilik dolayısıyla tarihe değil bugüne yerleşmiş olmasıdır” derim. Orhan Veli’nin şiirde yapmış olduğu yeniliği, aynı yıllarda Sait Faik öyküde

yapmış, klasik öykü kurgusundan sapmış, kendisinden sonraki kuşaklara örnek olmuştur. Tabii ki, bu yenilik yazarın anlatım gücü, sade dili ve benzetme sanatındaki eşsiz becerisiyle birleşip, duygulu yüklü kalemiyle biçimlenince, gerçek anlamını bulmuştur.

Bursa Lisesi’nin onuncu sınıfında, edebiyat ödevi olarak hazırlamış olduğu “İpekli Mendil” ilk öyküsüdür. İkinci öyküsü “Zembecek”tir. İstanbul Edebiyat Fakültesi’nde Kenan Hulusi’nin yönlendirmesiyle öykü yazmaya devam etmiş, kısa yaşamına çok sayıda yapıtığıştırmıştır.

Öykülerinde biçim açısından kural tanımaz, olaylara bağlanmaz, yaşanan anın adeta bir fotoğrafını çeker. Çekilen fotoğrafın ise, adeta günümüz çok boyutlu çekimleri gibi derin olması, ince ayrıntılara inmesi, duygusal olanı dile getirmesi, karakterlerini ilk başta şaşır-

---

Bir Yazar Bir Öyküsü

Demir Aytac

---

tıcı sunması, daha sonra ruhlarını bize açıyor olmaları yapıtlarının ortak özelliğidir. Bakmak ile görmek arasındaki fark gibi, Sait Faik'i okumak emek ister. İlk bakışta, gündelik yaşam diliyle yazılmış, güzel bir öykü diyebileceğiniz yapıtın derinliklerinde neler gizlidir. Beceri, bunları kazıya kazıya ortaya çıkarabilmektir. O "okuyucusuna güvenir". Hele bir de, öyküleri arasında kurulan kimi örgüleri de yakaladığınız an, Sait Faik tutsağı olmamak olası değildir. Okudukça, etki alanı genişler. Adeta, öyküleri yap-boz çözmek gibidir. Parçaları bulup birleştirmek, parçaların nerelerden geldiğini sorgulamadan birleştirmek, bütünü görebilmek tümüyle size kalmıştır. "Bütünü kavradım" dediğiniz an bile, gidecek yol vardır.

Öykülerinde politik bir bilinçlenmenin olmadığı, teoriye yer vermediği doğrudur. Siyasi yanı yoktur. Rejimi incelemez. Kritik teorinin öğretisini o bize doğal olarak sunar. Çözüm üretmez. Onda, etkileyici bir sezgi hakimdir. Çok iyi duyar, bir ananın doğadan gelen içgüdüğü gibi kötülüğe, haksızlığa, eşitsizliğe karşı çıkar.

Sait Faik'in edebiyatçılarımların ifade ettiği gibi, "zaman zaman savruk olduğu, okuyucusunun karşısına çıkarırken, kendisine biraz çeki düzen" vermediği doğrudur. Ancak, bence Sait Faik'i farklı kılan, bir o denli güzel yapan bu avareliği, bu sınırsızlığı ve içinin dağınıklığıdır. Sait Faik herhangi bir kalıba sığmaz. Sokmaya çalışırsanız sıkıcı olur, heyecanını kaybeder, kelimeler açık ve en kaba biçimiyle

anlatımın önüne geçer, gizem gider. Ruhunun inceliklerini bu dağınıklık içerisinde arayıp bulmanın tadı yok olur.

Türkiye'de yazarımız ile ilgili ilk kapsamlı araştırma Tahir Alangu'nun "Sait Faik İçin" adlı yapıtıdır. Batı'da ise yazarımız hakkında "Sait Faik veya Yaşama Hırısı" adlı bir makale yayımlayan Belçika Akademisi'nden Roger Bodart onun için "Çağdaş bir Türk yazarından söz edeceğim ve onun bir gün bir Çehov'un ya da bir Chesterton'un yanında yer alacağını çekinmeden söyleyeceğim; bu yazar Sait Faik Abasıyanık'tır. Sözü bütün ruhların evidir, yalnız bütün ırk ve sınıftan insanların değil dünyada yaşayan herşeyin tanığıdır" değerlendirmesini yapmıştır.

Annan Binyazar'ın "Şiirin öyküsünü yazmıştır" dediği Sait Faik için Peyami Safa, "Bizden sonraki edebiyat gençliği, Sabahattin Âli ve Sait Faik adlı iki yaman hikayeci peydahladı. Hiç şüphe yok, bu iki isim, yeni Türk hikayeciliğinin başsedirinde oturuyor" demiştir.

Prof. Dr. Mehmet Kaplan ise, "Sait Faik hikayelerinde, varlıkların ve insanların dış görünüşleriyle bıraktıkları intiba ve ruh hallerini en ince teferruatına kadar gören ve taze bir üslupla tespit eden bir sanat kârdır. Türk edebiyatında sıfatları onun kadar maharetle kullanan pek az kimse vardır. (...) Yazar bahsettiği herşeyi öyle tasvir ve tasfir eder ki, adeta, onlarla, doğrudan doğruya temas etmiş gibi oluruz... Varlıkla doğrudan doğruya teması gaye edilen bu davranış tarzı, insanla varlık

arasına bir perde gibi inen kelimeyi adeta yok eder. Edebiyat dille yapıldığına göre buna imkan yoktur. Bu imkansızlık karşısında yazar, dili öyle kullanır ki, uyandırdığı intiba kendi varlığını unutturur" ifadesiyle yazarı bizlere sunmaktadır.

Yazarımız ile ilgili daha fazla bilgi sahibi olmak isteyecek okuyucularımıza, değerli yazarımız Fethi Naci'nin "Sait Faik Hikayeciliği" adlı kapsamlı incelemesini öneriyorum. Ayrıca, bu yapıtında ve öteki yazılarında Fethi Naci büyük bir değerbilirlikle, Sait Faik'in bir isteği üzerinde ısrarla durmaktadır. Bu istek, yüze yakın öyküsünün içinden onunun seçilmesi (ki ilk ikisini Sait Faik belirlemiştir), resimlenmiş öyküler halinde toplu bir biçimde sunulmasıdır. Sait Faik bu dileğini, "Benim gibi, resimli hikayeleri çocuk gibi seven büyükler vardır elbette" diyerek edebiyat dünyamıza emanet etmiştir.

Bana "Sait Faik'ten en çok zevk aldığınız taraf nedir?" diye ikinci bir soru yöneltecek olsanız, yanıtım "Yazarın benzetme sanatındaki olağanüstü başarısı ve hassas ruhudur" olacaktır. Cenap Şahabettin'in "Elhan-ı Şita" şiirindeki "beyaz lerze" (beyaz titreyiş) gibi unutulmaz sözlerinden aldığım tadın aynısını, Sait Faik'in "rüzgarların uykuda çocuk nefesi ile estiği..."nden de alıyorum. Ünlü öyküsü, "Projektörcü"de, Sait Faik'in, fakir projektörcünün binbir zorlukla okutmaya çalıştığı oğluna verilmek üzere küçük bir paket hazırladığı gün, uzun uzun sohbet etmekten zevk aldığı projektörcü-

nün yanına zamanlama olarak titizlikle vapurun Burgaz'a yaklaşmasını beklemesinde, ruhunun inceliklerini görebiliyorum.

Sait Faik, "Kriz" adlı öyküsünde bizlere, "Edebi eserler insanı yeni ve mesut, başka iyi ve güzel dünyaya götürmeye, kurmaya yardım etmiyorsa neye yarardı" diyor. Sait Faik bu işlevi hakkıyla, en güzel, en coşkulu bir biçimde yerine getirmiştir.

Bir bahçeye girdiğiniz zaman çiçeklerin bölüm bölüm ayrıldığını görmek, bahçenin her köşesinde ne bulacağınızı daha önceden bilmek, o denli zevkli olmasa gerek. Bence, Sait Faik'e de yaşam bahçesindeki çiçeklerin rastgele dağılımı daha güzel görünmüştür. Kanımca Sait Faik güzelliği, sistematik bir düzende aramak yerine, -kendi iç uyumunu bir türlü tutturamamasına karşın- uyumda bulmayı yeğlemiştir. Son öykülerinde içindeki fırtınayı okuyucuyla paylaşabilmiştir.

Ben sizlere ileriki sayfalarda Sait Faik'in çok sevdiğim öykülerinden birisini, "Sinağrit Balığı"nı sunuyorum. Sait Faik'in öykülerinden bir seçim yapmada çok zorlandım. Bu seçimi yaparken yardıma değerli edebiyatçımız Prof. Dr. İnci Enginün'ün aşağıdaki satırları yetiştirdi:

"Türk hikayeciliğinin en seçkin örneklerini veren bu yazarımızın hayatını anlatmak, eserlerinin adlarını yazmak, o eserlerin yerine asla geçemez. O bütün hikayelerinde en genç yazarlarımız kadar taze ve diri yaşamakta. Pırl pırl dili ve sevgi dolu aydınlık

dünyası ile, hikayelerinden bir ikisini seçmenin belki de en zor olduğu yazardır.”

Sait Faik'i, öykü sanatına getirmiş olduğu yeni soluk, bizlere vermiş olduğu güzelliklerle birlikte çok büyük bir sevgi ve saygıyla anıyorum. Satırlarıma, en güzel öykülerinden biri "Haritada Bir Nokta"* adlı öyküsünün sonundaki o unutulmaz tümcelerine, düşlediği insanların gerçek yüzünü gördüğü zaman duyumsadığı tümcelerine son veriyorum:

"Söz vermiştim kendi kendime: Yazı bile yazmayacaktım. Yazı yazmak da, bir hıstan başka

ne idi? Burada namuslu insanlar arasında sakın, ölümü bekleyecektim; hırs, hiddet neme gerekti? Yapamadım. Koşum tütüncüye, kalem kağıt aldım. Oturdum. Adanın تنها yollarında, gezerken canım sıkılırsa küçük değnekler yontmak için cebimde taşıdığım çakımı çıkardım. Kalem yontuktan sonra öptüm. Yazmasam deli olacaktım."*

*Sabri Esat Siyavuşgil, Sait Faik'in öykülerinden kimilerini Fransızca'ya çevirmiştir. Siyavuşgil, bu yapıtının adını "Haritada Son Nokta" koymuştur.

Sait Faik Abasıyanık'ın Yaşamından Notlar

• Sait Faik Abasıyanık, 18 Kasım 1906'da Adapazarı'nda doğdu. • Çocukluğu Adapazarı'nda geçti. • İlk öğrenimini Rehber-i Terakki Okulu'nda yaptı. • Orta öğreniminin bir bölümünü İstanbul Erkek Lisesi'nde öteki bölümünü ise Bursa Lisesi'nde tamamladı. (1925-1928). • Yüksek öğrenimine İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türkoloji Bölümü'nde başladı (1928). • İki yıl sonra babasının isteği üzerine, iktisat eğitimi için Venedik üzerinden İsviçre'ye gitti. Lozan'da kısa bir süre kalarak, Fransa'nın Grenoble kentine geçti. Sanatı ve kişiliği üzerinde derin izler bırakacak çok sevdiği bu Fransız kentinde üç yıl yaşadı. • Fransa'dan döndükten sonra Halıcıoğlu Ermeni Yetim Mektebi'nde Türkçe öğretmenliği yaptı. • Çocukluğundan buyana tüccar olmasını istediği babasının zorlamasıyla ticarete atıldı ve başarılı olmadı. • Babasının 1939'daki ölümüyle geçimini yalnızca kalemiyle sağlamanın yollarını aradı. • Kısa bir süre Haber gazetesinde muhabirlik yaptı (1942). • Yazarlığa lise yıllarında başlayan Sait Faik'in ilk şiiri Mektep dergisinde yayımlandı (1925). • İlk yazısı "Uçurtmalar" Milliyet gazetesinde yayımlandı (1929). • 1934'den itibaren kendini neredeyse bütünüyle öyküye veren yazar, denizi, emekçileri, çocukları, yoksulları, işsizleri ve balıkçıları yalın, şiirsel bir dille anlatarak Türk edebiyatına yeni bir öykü anlayışı getirdi. • Daha önce Atatürk'ü de onur üyeliğine seçen, ABD'deki Uluslararası Mark Twain Derneği tarafından çağdaş edebiyata yaptığı katkılarından dolayı onur üyeliğine seçildi (1953). • 11 Mayıs 1954'de İstanbul'da öldü. •

